

Jazyk a filosofie

Filosofie se bez jazyka nemůže obejít, a to jak proto, že důkladněji myslet lze jen v jazyce (i když primitivní formy myšlení asi vytvoření jazyka předcházejí), zejména však proto, že filosofování není nikdy jen individuální záležitostí, ale náleží nutně do oblasti mezilidské (interpersonální) komunikace: výsledky filosofování musí být sdělovány, aby nacházely odezvu. Platí ovšem, že ne každý jazyk je k filosofickému myšlení vhodný stejnou měrou resp. že je celkem jedno, v jakém jazyce ten či onen myslitel filosofuje. Pro filosofii a filosofování má velký význam, zda jazyk, v němž se filosofie, je „původní“, tj. např. zda může filosof pracovat s etymologickými kořeny, které ještě hrají nějakou úlohu v živém jazyce (to už je moje interpretace). Není tomu ovšem tak, že nějaký jazyk je filosofičtější než jiné, ani tak, že by byl pro filosofii nějak zvlášť vhodný. Zřejmě nejde o to, že by řečtina byla pro filosofii vhodnější než jiné jazyky a že by proto vznik filosofie byl už jaksi připravován právě v řečtině. Řečtina je klasickým filosofickým jazykem naopak proto, že se jí stala díky myslitelům, kteří filosofii založili (dalo by se říci: vynalezli) a začali intenzivně rozvíjet. Nicméně už převádění filosofických myšlenek a způsobu filosofického myšlení do původně barbarského jazyka latinského ukazuje nepřehlédnutelný pokles hloubky myšlení. Nešlo o to, že by samo pouhé napodobování termínů bylo vadné, ale že bylo spojeno se ztrátou smyslu pro hlubší významy, pro „kořeny“ slov, tedy že to napodobování bylo příliš povrchní. Je zvláštní, že třeba Leibniz byl ještě přesvědčen, že němčina se k filosofování nehodí, a všechny své texty (téměř) psal buď v latině nebo ve francouzštině. Později se ukázalo, že i němčina jako údajně nevhodný jazyk se může filosoficky vhodným – a dokonce mimořádně vhodným – jazykem stát, když se věci chopí skuteční myslitelé (a toho napodobování, ovšem zejména latiny, řečtiny už mnohem méně) tam od počátku bylo až až. Zdá se však, že takovým filosofickým jazykem se může stát jen jazyk, který ještě stále udržuje při životě (ve vědomí, v povědomí) ty staré, „původní“ kořeny, že tedy není odvozen z jiného, filosofii (filosofickou prací) nekultivovaného nebo málo či nedostatečně kultivovaného jazyka jiného (jak tomu je kupříkladu v případě jazyků románských). Nevhodný nebo málo vhodný jazyk není ovšem nějak nepřekonatelnou překážkou pro rozvoj filosofického myšlení (vidíme to už z toho, jak byl latina kultivována ve středověku a jak brilantní myslitelé dovedli pracovat s francouzštinou), ale myšlení, „rozum“ se v takovém případě musí mnohem víc spoléhat na sebe, protože v jazyce samé nenachází dost opor.

(Písek, 090924-1.)